

POSTANOWIENIE

Dnia 16 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marek Pietruszyński

SSN Barbara Skoczowska

w sprawie **M. S.**

skazanego z art. 282 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 65 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu
w dniu 16 kwietnia 2024 r.

z urzędu, kwestii wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 listopada 2023 r., sygn. akt II AKo 6/23, o odmowie wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 5 czerwca 2018 r., sygn. akt IX Ka 1319/17, utrzymującym w mocy, co do czynu przypisanego w pkt I, wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy – Żoliborza w Warszawie z dnia 23 maja 2016 r., sygn. akt III K 1056/07,

postanowił:

1. na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. wznowić z urzędu postępowanie zakończone prawomocnym postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 listopada 2023 r., sygn. akt II AKo 6/23;

2. uchylić postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 listopada 2023 r., sygn. akt II AKo 6/23 i rozpoznanie wniosku obrońcy skazanego M. S. o wznowienie postępowania przekazać temu Sądowi do ponownego rozpoznania;

**3. obciążyć Skarb Państwa kosztami postępowania o
wznowienie postępowania.**

UZASADNIENIE

Prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego dla Warszawy – Żoliborza w Warszawie z dnia 23 maja 2016 r., sygn. akt III K 1056/07, utrzymanym w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 5 czerwca 2018 r., sygn. akt IX Ka 1319/17, M. S. skazany został za czyn określony w z art. 282 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 65 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. (pkt I wyroku Sądu Rejonowego).

W dniu 21 sierpnia 2023 r. obrońca skazanego złożył wniosek o wznowienie tego postępowania w oparciu o przesłanki wskazane w art. 540 § 1 pkt 2a k.p.k.

Prawomocnym postanowieniem z dnia 15 listopada 2023 r., sygn. akt VIII AKo 6/23, Sąd Apelacyjny w Warszawie wniosek obrońcy skazanego M. S. o wznowienie postępowania oddalił.

W dniu 14 lutego 2024 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie przekazał do Sądu Najwyższego wniosek obrońcy o wznowienie z urzędu postępowania w sprawie o sygn. akt VIII AKo 6/23, z powodu zaistnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej, tj. art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. – zasiadania w składzie Sądu Apelacyjnego w Warszawie sędziego powołanego na stanowisko w wyniku rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej ustawą dnia 8 grudnia 2017 r. – SSA P. S., SSA I. S., SSO (del.) A. B.

W konkluzji obrońca wniósł o uchylenie postanowienia Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 15 listopada 2023 r., w sprawie o sygn. akt VIII AKo 6/23 i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Na wstępie niniejszych rozważań poczynić należy dwie uwagi.

Po pierwsze, nie ulega wątpliwości, że wznowienie postępowania – z uwagi na ujawnienie się jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. – następuje wyłącznie z urzędu, a nie na wniosek (art. 542 § 3 k.p.k.). Z tego powodu pismo obrońcy skazanego M. S. określone jako „Wniosek o wznowienie

postępowania” należało odczytać, w uwzględnieniu regulacji art. 118 § 1 i 2 k.p.k., według treści złożonego oświadczenia, a więc jako sygnalizację przez stronę postępowania konieczności zbadania wskazanej w piśmie okoliczności z urzędu (art. 9 § 2 k.p.k.).

Po drugie, istotnym dla dalszego procedowania przez Sąd Najwyższy jest rozstrzygnięcie kwestii dopuszczalności wznowienia postępowania o wznowienie postępowania, a to z chociażby ze względu na uwagi poczynione w tej kwestii w zarządzeniu Zastępcy Przewodniczącego VIII Wydziału Karnego Sądu Apelacyjnego w Warszawie o przekazaniu sprawy według właściwości (k. 8) oraz w zarządzeniu Przewodniczącego II Wydziału Izby Karnej z dnia 14 lutego 2024 r. (k. 2).

Zarówno w piśmiennictwie jak i w orzecznictwie wyrażany był w przeszłości pogląd, że nie jest możliwe wznowienie, zarówno na wniosek strony, jak i z urzędu, samego postępowania o wznowienie, zakończonego uprzednio prawomocnym orzeczeniem sądu o oddaleniu wniosku strony lub o braku podstaw do wznowienia *ex officio* (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 20 maja 2010 r., V KO 47/10, OSNKW 2010, z. 8, poz. 73; z dnia 8 lutego 2011 r., III KO 99/10; z dnia 9 lipca 2013 r., IIKO 17/13). W tym też kierunku pośrednio (rozważana była bowiem kwestia możliwości wznowienia postępowania kasacyjnego) wypowiedział się Sąd Najwyższy w postanowieniu składu siedmiu sędziów z dnia 23 marca 2023 r., I KZP 17/22 (OSNK 2023, z. 4, poz. 20), rozpoznając zagadnienie prawne przedstawione postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2022 r., III KO 15/22.

Była to więc linia orzecznicza dominująca, ale nie jednolita. Zapadały w tym samym czasie orzeczenia dopuszczające wznowienie postępowania o wznowienie postępowania z urzędu.

I tak, w postanowieniu z dnia 18 marca 2010 r., III KO 96/09, Sąd Najwyższy wznowił z urzędu postępowanie w sprawie o wznowienie postępowania zakończonej postanowieniem sądu apelacyjnego, a to z uwagi na udział w składzie tego Sądu rozpoznającego wniosek o wznowienie postępowania, sędziego polegającego wyłączeniu z mocy prawa (art. 40 § 3 k.p.k.), stwierdzając, że w sprawie ujawniła się bezwzględna przyczyna odwoławcza wymieniona w art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k.

Podobnie, a więc w oparciu o przepis art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k., rozstrzygnął Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 27 marca 2013 r., II KO 13/13, z uwagi na udział w składzie orzekającym sądu apelacyjnego oddalającego wniosek obrońcy o wznowienie postępowania, sędziego podlegającego wyłączeniu na podstawie art. 40 § 1 pkt 7 k.p.k.

Wreszcie, postanowieniem z dnia 24 lutego 2021 r., II KO 4/21, wznowiono postępowanie w sprawie zakończonej postanowieniem sądu apelacyjnego o oddaleniu wniosku o wznowienie. W tym wypadku podstawę wznowienia stanowił przepis art. 439 § 1 pkt 4 k.p.k., bowiem orzeczenie sądu apelacyjnego wydane zostało z naruszeniem dyspozycji art. 544 § 2 k.p.k. (w drugiej instancji wyrok wydany został przez sąd apelacyjny w związku z czym sądem właściwym do rozstrzygnięcia co do wniosku o wznowienie był Sąd Najwyższy).

Kwestia dopuszczalności wznowienia postępowania o wznowienie postępowania znalazła się wreszcie w polu widzenia Sądu Najwyższego w sprawie zakończonej postanowieniem z dnia 14 czerwca 2023 r., II KO 73/22. W orzeczeniu tym, dotyczącym – tak jak w zagadnieniu prawnym rozstrzyganym powołanym wyżej postanowieniu z dnia 23 marca 2023 r., I KZP 17/22 – w pierwszym rzędzie możliwości wznowienia postępowania kasacyjnego, Sąd Najwyższy dokonując interpretacji pojęcia „postępowanie sądowe zakończone prawomocnym orzeczeniem”, o którym mowa w art. 540 § 1 k.p.k. uznał, że w tej formule mieści się także postępowanie, w którym wydano postanowienie o oddaleniu wniosku o wznowienie postępowania oraz postanowienie o oddaleniu kasacji, są to bowiem orzeczenia kończące postępowanie sądowe – odpowiednio: co do wznowienia postępowania oraz kasacji.

Sąd Najwyższy w tym składzie, uwzględniając przekonującą argumentację zawartą w uzasadnieniu tego orzeczenia, a opartą o wszystkie metody wykładni, pogląd o możliwości wznowienia postępowania o wznowienia postępowania w oparciu o podstawy wznowieniowe określone w art. 540 § 1 pkt 1, § 2 i 3 k.p.k. oraz w art. 542 § 3 k.p.k. w całej rozciągłości akceptuje. Stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 14 czerwca 2023 r. zostało również zaakceptowane w szeregu kolejnych orzeczeń (por. postanowienia: z dnia 14 czerwca 2023 r., III KO 43/23; z dnia 21 czerwca 2023 r., V KO 15/22 i V Ko 30/22;

z dnia 27 czerwca 2023 r., III KO 84/21; z dnia 18 października 2023 r., I KO 33/23; z dnia 6 listopada 2023 r., I KO 56/23; z dnia 24 stycznia 2024 r., III KO 117/23; z dnia 19 marca 2024 r., II KO 18/24; z dnia 26 marca 2024 r., II KO 54/23). Jednoznacznego wyniku przeprowadzonej w tych orzeczeniach wykładni nie mogli zmienić zapadłe w tym okresie jednostkowe orzeczenia wyrażające pogląd przeciwny (postanowienia: z dnia 2 sierpnia 2023 r., I KZ 10/23 oraz z dnia 28 marca 2024 r., I KO 52/23), które nie zawierały pogłębionej analizy zagadnienia, a w szczególności przekonujących argumentów natury prawnej, które zrodziłyby chociażby wątpliwości co do rezultatu wykładni wynikającej z postanowienia z dnia 14 czerwca 2023 r., II KO 73/22.

Reasumując, uznać należało, że jest dopuszczalne wznowienie postępowania z urzędu w sprawie zakończonej postanowieniem sądu oddalającym wniosek o wznowienie postępowania lub stwierdzającym brak podstaw do wznowienia postępowania *ex officio*, w sytuacji ujawnienia się w tym postępowaniu o wznowienie postępowania jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k., oczywiście z zastrzeżeniem, że wznowienie takie jedynie z powodów określonych w art. 439 § 1 pkt 9-11 k.p.k. może nastąpić tylko na korzyść oskarżonego (art. 542 § 3 *in fine* k.p.k.).

Przechodząc więc do meritum przyznać należy rację obrońcy skazanego M.S., który w swoim piśmie sygnalizacyjnym wskazał na wystąpienie – na etapie procedowania w przedmiocie wniosku o wznowienie przez Sąd Apelacyjny w Warszawie – uchybienia mającego postać bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Nie ulega wątpliwości, że wszyscy sędziowie tworzący skład orzekający tego Sądu powołani zostali do pełnienia urzędu sędziego Sądu Apelacyjnego w Warszawie (SSA P. S. i SSA I. S.) lub sędziego Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie (SSO del. A. B. -D.) na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2018, poz. 3 – dalej w tekście ustawa o KRS z 2017 r.).

Zgodnie z pkt. 2 uchwały składu połączonych Izb Sądu Najwyższego: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r.,

BSA I-4110-1/20 (OSNK 2020, z. 2, poz. 7), nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd w sądzie powszechnym lub wojskowym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy o KRS z 2017 r., jeżeli wadliwość procesu powołania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (KPP) oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (EKPC).

Sąd Najwyższy w tym składzie podtrzymuje wielokrotnie wyrażany w orzecznictwie pogląd o zachowaniu mocy obowiązującej wskazanej wyżej uchwały (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21 [OSNK 2021, z. 10, poz. 41], uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22 [OSNK 2022, z. 6, poz. 22], uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22 [OSNPiUS 2022, nr 10, poz. 95], postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2023 r., II KB 10/22 [OSNK 2023, z. 5-6, poz. 28], z dnia 13 kwietnia 2023 r., III CB 6/23 i z dnia 19 października 2023 r., I ZB 52/22).

Oczywiste jest także, że w świetle powołanych wyżej orzeczeń Sądu Najwyższego, ale także rozstrzygnięć organów międzynarodowych (zob. wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka [ETPCz]: z dnia 22 lipca 2021 r., w sprawie Reczowicz przeciwko Polsce [skarga nr 43447/19], z dnia 8 listopada 2021 r., Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce [skargi nr 49868/19 i 57511/19], z dnia 3 lutego 2022 r., Advance Pharma sp. z o.o. przeciwko Polsce [skarga nr 1469/20], z dnia 15 marca 2022 r. [Wielka Izba], Grzęda przeciwko Polsce [skarga 43572/18], z dnia 23 listopada 2023 r., Wałęsa przeciwko Polsce [skarga nr 50849/21]; wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej [TSUE] z dnia 15 lipca 2021 r., C-791/19, Komisja Europejska przeciwko Polsce), Krajowa Rada Sądownictwa nie jest organem niezależnym od władzy ustawodawczej i wykonawczej.

Uwzględniając uwagi poczynione w powołanych wyżej orzeczeniach, w szczególności ETPCz, w tym kryteria oceny spełnienia *in concreto* przez sąd

gwarancji przewidzianych w art. 6 ust. 1 EKPC, a więc bezstronności i niezawisłości oraz wskazane na wstępie uwarunkowania ustrojowe w postaci roli w procesie nominacji sędziowskich wadliwie powołanej i obsadzonej KRS, w istocie, *a priori*, odpowiedzieć można, że dwa pierwsze kryteria testu wyrażonego m.in. w wyroku Wielkiej Izby ETPCz z dnia 1 grudnia 2020 r. (skarga nr 26374), w sprawie *Guðmundur Andri Ástráðsson* przeciwko Islandii, mające bezpośrednie zastosowania również w tym wypadku, zawsze wypadać będą dla nominata negatywnie. Doszło bowiem do naruszenia prawa krajowego – Konstytucji RP – poprzez złożenie wniosku o powołanie sędziego przez organ ukształtowany odmiennie niż wynika to z jej art. 187 i który – poprzez „zbliżenie” do władz politycznych – nie spełnia swej ustrojowej roli „stania na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów” (art. 186 ust.1). „Naruszenie prawa krajowego” tej rangi zawsze musi być oceniane jako „dostatecznie poważne”.

Tylko zatem sięgnięcie po trzeci punkt przedstawionego wyżej testu pozwala na ustalenie, że konkretny sędzia, który uzyskał nominację w opisywanych warunkach, nie jest stronniczy, w sytuacji, gdy obalone zostało domniemanie jego bezstronności, które było regułą przed 2018 r. (obecnie zatem konieczny jest dowód pozytywny bezstronności, gdy uprzednio trzeba było wykazać sytuację przeciwną – brak bezstronności) – zob. powołana już wcześniej uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2023 r., III KK 60/23.

W odniesieniu do sędziów P. S., I. S. i A. B. testy przeprowadzone w oparciu o kryteria wskazane w pkt. 2 uchwały Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. oraz w orzecznictwie strasburskim zostały już przeprowadzone wielokrotnie, prowadząc w wypadku wszystkich tych sędziów do wyniku dla nich negatywnego. Opierając się z jednej strony na fakcie udziału w ich procesach nominacyjnych Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej ustawą o KRS z 2017 r., zaś z drugiej dokonując oceny składów sądów z ich udziałem w konkretnych okolicznościach związanych z przebiegiem kariery zawodowej tych sędziów, wskazującej na pełną akceptację przez nich tzw. „reformy” systemu prawnego w Polsce, i to w sytuacji, gdy w tym przedmiocie negatywne stanowisko zajął nie tylko Sąd Najwyższy, lecz również organy międzynarodowe działające na mocy umów międzynarodowych

ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską (zob. powołane we wstępnej części niniejszego uzasadnienia orzeczenia ETPCz i TSUE), Sąd Najwyższy uznawał każdorazowo, że w ich wypadku doszło do nieakceptowalnego „zbliżenia” do władzy wykonawczej, a w efekcie do nienależytej obsady sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Stanowisko takie zajął Sąd Najwyższy:

1. w odniesieniu do sędziego P. S., m.in. w wyrokach: z dnia 19 października 2022 r., II KS 32/21, z dnia 14 grudnia 2022 r., II KK 206/21, z dnia 11 stycznia 2023 r., II KK 505/21 i II KO 111/21, z dnia 15 lutego 2023 r., II KK 571/21, z dnia 25 maja 2023 r., 261/21, z dnia 30 maja 2023 r., II KK 23/22, z dnia 26 września 2023 r., II KK 288/23, z dnia 29 listopada 2023 r., II KK 309/23, z dnia 17 stycznia 2024 r., II KK 614/22, z dnia 18 stycznia 2024 r., II KK 309/23, z dnia 5 marca 2024 r., II KO 171/23;
2. w odniesieniu do sędziego I. S. m.in. w wyrokach: z dnia 12 grudnia 2023 r., II KK 74/22, z dnia 20 grudnia 2023 r., II KK 76/23, z dnia 22 lutego 2024 r., II KK 296/23;
3. w odniesieniu do sędziego A. B. -D., m.in. w wyroku z dnia 5 marca 2024 r., II KK 35/23.

Analizy drogi zawodowej poszczególnych sędziów oraz dokonane w powołanych orzeczeniach oceny ten skład Sądu Najwyższego również podziela i nie znajdując konieczności ich w tym miejscu powielania do nich się odwołuję, traktując jako własne.

Podsumowując, aktywne wsparcie przez wskazanych wyżej sędziów destrukcyjnych dla wymiaru sprawiedliwości, a w konsekwencji dla polskiego systemu prawnego, „reform” sądownictwa przy pełnej świadomości ich kwestionowania w orzecznictwie europejskim w połączeniu z przyjmowaniem kolejnych funkcji i awansów uzależnionych od dyskrecjonalnej decyzji przedstawicieli władzy wykonawczej powoduje, że w tych konkretnych okolicznościach związanych z ich osobami, niezapewnienie skazanemu prawa do sądu niezawisłego, niezależnego, ustanowionego ustawą w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC należy uznać za udowodnione. W ocenie bowiem niezależnego i obiektywnego obserwatora powstać może uzasadnione wskazany powyżej

faktami przeświadczenie, że Sędzia zawdzięczający szybką karierę zawodową oraz liczne dodatkowe funkcje i stanowiska, łączące się z dodatkową finansową gratyfikacją określonej opcji politycznej, będzie w swojej ocenie ponadprzeciętną miarą związany z władzą wykonawczą, w stopniu, który przesądza o braku jego bezstronności.

Stwierdzenie wystąpienia w postępowaniu prowadzonym przez Sąd Apelacyjny w Warszawie w sprawie o sygn. akt II AKo 6/23 uchybienia, o którym mowa w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. skutkować musiał wznowieniem tego postępowania i uchyleniem kończącego je postanowienia z dnia 15 listopada 2023 r., a w konsekwencji tego przekazaniem wniosku obrońcy skazanego M. S. do ponownego rozpoznania.

Procedując powtórnie Sąd Apelacyjny baczyl będzie, aby sprawa rozpoznana została przez sąd należycie obsadzony, spełniający kryteria „sądu ustanowionego ustawą” w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC.

Wznowienie postępowania z urzędu implikowało także obciążenia Skarbu Państwa kosztami postępowania wznowieniowego.

Marek Pietruszyński Tomasz Artymiuk Barbara Skoczowska

[PGW]

[ms]